

Podmíněně odsouzená podle soudů nesplnila povinnost hradit škodu „podle svých sil“. Její příjem však byl exekučně zabaven

7.2.2024 - Kamila Abbasi | Ústavní soud ČR

Okresní soud rozhodl, že stěžovatelka vykoná trest odnětí svobody v trvání tří let uložený již dříve vydaným rozsudkem. Pro výkon tohoto trestu ženu zařadil do věznice s ostrahou. Výkon trestu soud původně podmíněně odložil na zkušební dobu v trvání pěti let a stanovil povinnost, aby odsouzená zaplatila poškozené škodu ve výši 500 000 Kč, kterou trestnou činností způsobila. Okresní soud zjistil, že stěžovatelka byla v jiné trestní věci odsouzena pro přečin poškození věřitele k trestu obecně prospěšných prací ve výměře 300 hodin. S ohledem na zdravotní stav stěžovatelky však bylo od výkonu zbytku tohoto trestu upuštěno. Stěžovatelce byla dále v jiné trestní věci uložena povinnost zaplatit poškozené obchodní společnosti náhradu způsobené škody ve výši 3 007 543 Kč, kterou neplnila. Protože stěžovatelka proklamované sliby neplnila, dospěl okresní soud k závěru, že jsou splněny podmínky pro přeměnu podmíněně uloženého trestu na nepodmíněný. Ve stížnosti proti usnesení stěžovatelka uvedla, že splácí uloženou náhradu škody, kterou má určenou exekučním příkazem a neměla tedy možnost splácet náhradu škody z dalšího rozsudku, na který exekuční příkaz vydán nebyl. Stará se přitom o tři nezletilé děti. Zároveň stěžovatelka žádala o odklad nástupu trestu ze zdravotních důvodů. Stížnost ale krajský soud zamítl jako nedůvodnou.

Druhý senát Ústavního soudu (soudce zpravodaj David Uhlíř) ústavní stížnosti vyhověl a usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 21. 9. 2023 č. j. 7 To 179/2023-412 a Okresního soudu v Karlových Varech ze dne 10. 8. 2023 č. j. 4 T 38/2019-399 zrušil. Rozhodnutí porušila práva stěžovatelky na osobní svobodu a spravedlivý proces.

Obecné soudy posuzovaly otázku, zda stěžovatelka ve zkušební době splnila podmínky, které jí byly stanoveny při podmíněném odložení trestu odnětí svobody. Konkrétně šlo o povinnost splácet škodu „podle svých sil“. Ústavní soud dospěl k závěru, že soudy nepostupovaly ústavně souladným způsobem, protože se s námitkou o reálné nemajetnosti stěžovatelky dostatečně nevypořádaly.

Trestní zákoník pro tyto případy stanoví, že pokud podmíněně odsouzený vedl ve zkušební době řádný život a vyhověl uloženým podmínkám, vysloví soud, že se osvědčil. Jinak rozhodne (případně již během zkušební doby), že se zbytek trestu vykoná. Stěžovatelce jako zmíněnou podmínku soud uložil, aby podle svých sil zaplatila škodu, kterou trestnou činností způsobila. Soudy ale splnění této povinnosti náležitě nezkoumaly. Nezabývaly se naplněním podmínky nahradit škodu „podle svých sil“. Stěžovatelka totiž opakovaně dokládala, že část jejích příjmů je exekučně zabavena pro splácení náhrady škody uložené v předchozím trestním řízení. Také doložila, že mimo tuto exekuci již další náhradu škody hradit reálně nemůže, protože se stará o tři nezletilé děti, které vyživuje. Stěžovatelka tím podle Ústavního soudu fakticky vznesla námitku, že zbylá (disponibilní) část jejích příjmů je mimo její kontrolu. S touto námitkou se soudy měly řádně vypořádat.

Jsou-li stěžovatelčina tvrzení pravdivá, což soudy nedokázaly kvalifikovaně vyvrátit, není zcela jasné, co více měla stěžovatelka pro náhradu škody udělat. Povinný, nacházející se v podstatě v dluhové pasti (byť by si ji zavinil sám), může jen těžko ovlivnit tok zabavených peněžních prostředků. Aby mohl závěr o naplnění zákonných podmínek pro přeměnu trestu obstát, musely by soudy například

uzavřít, že exekuce jsou důsledkem stěžovatelčina nezodpovědného života ve zkušební době nebo jde o fiktivní pohledávky, kterými se stěžovatelka snaží „vyvést“ své příjmy z postihované sféry na nějakou blízkou osobu.

Napadená rozhodnutí ani spisový materiál prozatím neumožňují dospět k závěru o stěžovatelčině aktuální či potenciální majetnosti. Nařízení výkonu trestu odnětí svobody pro neplacení náhrady škody tak představuje v tuto chvíli spíše faktické trestání stěžovatelky za její nemajetnost, což je z ústavněprávního hlediska zapovězené. Podle čl. 8 odst. 2 Listiny totiž nelze zbavit osobní svobody pro neschopnost dostát smluvnímu závazku.

Při posuzování možné (ne)majetnosti jistě může být výchozím bodem úvah soudů zásada, podle níž je zdravý jedinec v produktivním věku schopen výdělečné práce, a tedy alespoň dílčího splácení způsobené škody. S námitkami týkajícími se schopnosti splácet či nepříznivého zdravotního stavu se však musejí soudy ústavně souladným způsobem vypořádat.

Ve znovuotevřeném řízení bude úkolem okresního soudu důkladně se zabývat stěžovatelčinou (ne)majetností v průběhu zkušební doby, aby mohl posoudit, nakolik mohla stěžovatelka „podle svých sil“ platit uloženou náhradu škody. Teprve poté bude možné dospět ke kvalifikovanému závěru o (ne)plnění uložených povinností.

<https://www.usoud.cz/aktualne/podminene-odsouzena-podle-soudu-nesplnila-povinnost-hradit-skodu-podle-svych-sil-jeji-prijem-vsak-byl-exekucne-zabaven-2>